

Architekt Adam Gebrian: Nás místních je v centru málo

3.9.2025 - | Městská část Praha 1

S architektem Adamem Gebrianem jsme se setkali v kavárně V Sedmém nebi. Bavili jsme se o pražské i světové architektuře, o zdejších veřejném prostoru i o možném vývoji hlavního města v budoucnosti.

Kdyby měl člověk porozumět dnešní Praze 1, co by si měl nejdřív zjistit o architektuře nebo o její historii, aby si město jen pasivně neprohlížel?

Dobrá otázka. Já moc nevěřím na univerzální návody, naopak věřím na individuální přístup k poznávání. Když se bavíme konkrétně o Praze 1, která má rozlohu pět a půl kilometrů čtverečních, takže nejlepším způsobem je si ji projít. Ale opravdu se pořádně dívat kolem sebe s otevřenýma očima a v momentě, kdy narazíte na něco, čemu nerozumíte, ale rozumět byste chtěli, tak v tu chvíli si o daném místě zjišťovat víc.

Občas provádím děti ze základních škol Prahou a ukazuji jim místa, kam by se třeba běžně mohli bát vstoupit, protože se tam nesmí. Snažím se jim i lidem obecně říct, aby se nebáli objevovat, zaklepat na dveře a prohlédnout si náhodné (veřejné) místo. Tím, že jsem se nestyděl zeptat, bylo mi dovoleno bez problému vstoupit do vnitrobloku na Malém náměstí a prohlédnout si s žáčky kapli ze 14. století.

Města jsou tak komplexní organismy, plná tolika situací, informací, vrstev, jevů, dějů, náhodných situací, který se neustále mění. Proměňují se v ročních obdobích, v počasí, v tom, jestli je ráno nebo večer, jestli pak svítí slunce nebo prší. Města jsou plná naprosto neopakovatelných situací. Vždy si můžete všimnout něčeho nového, takže mně vždycky přijde směšné, když někdo řekne, že nějaké město velmi dobře zná. Například, v Benátkách jsem byl šestadvacetkrát a nemohu stále říct, že bych to město znal. Pokaždé se tam dokážu bez problému ztratit. Spousta lidí bohužel moc neobjevuje, prostě jdou za tím nejznámějším a když to vidí, odškrtnou si to a jdou dál.

Existovalo podle vás v historii Prahy 1 období, které byste označil za urbanisticky nejprogresivnější?

Lidé si často idealizují minulost a naše pohledy na ni jsou zkreslené. Ale jakákoliv skvělá architektura byla ve své době progresivně moderní. Když se dnes podíváme na barokní chrám, tak nevnímáme to, že se pro jeho stavbu využívala nejmodernější technologie své doby.

V dnešní době vznikají tendence napodobit historismus. Například jeden můj klient mi řekl, že by chtěl něco jako vilu Tugendhat. Řekl jsem mu, že takovou stavbu dost pravděpodobně nemůže dostat. Krom toho, že na to neměl architekta, pozemek ani finance, tak tehdy když si Tugendhatovi nechali postavit svou vilu, jejich zadání neznělo, aby jim někdo nechal vybudovat sto let starý dům. Chtěli něco, co ještě v té době neexistovalo a mělo to mít naopak nějaký výhled do budoucna. Když se mnou tedy klient konzultoval zadání na svůj budoucí dům, tak jsem se mu snažil vysvětlit, že takto nic podobného získat nemůže.

Jak vnímáte jako rezident Prahy 1 své okolí? Jak se žije v centru, které sdílíme s turisty?

V Praze není místo, kde bych bydlel radši než tam, kde žiji teď, což je Malá Strana. Kdysi jsem bydlel s mojí ženou na Puškinově náměstí v Bubenči, a i když je to v mnoha ohledech zajímavé místo, tak jsem se tam necítil dobře. Měli jsme byt, který byl orientovaný do vnitrobloku, a v něm se vůbec nic

nedělo, bylo tam totální ticho. Pamatuji si dodnes, jak jsem se sám sebe často ptal, co by se stalo, kdybych v tom bytě umřel. To by někdo zjistil za tři měsíce (*smích*).

Byla to rezidenční čtvrť s velmi malým množstvím pracovních příležitostí, takže většina lidí odtamtud ráno odjela pryč za prací a vrátila se až večer. Celá čtvrť se vyprázdnila a mně to hrozně nevyhovovalo. Zjistil jsem díky tomu, že se rád pohybuji v místech, kde je všechno dohromady, že tam je zároveň práce, zároveň zábava, rekreace, pohyb lidí, možnost vidět jak místní, tak návštěvníky.

I kdybych měl mít víc peněz, tak bych si nekoupil vilu se zahradou v čisté obytné zóně. Když se zeptám svých studentů na vysoké škole, kde by chtěli žít, je rodinný domek na periferii automatickou odpovědí. Ten názor jim vůbec neberu, ale když pak probereme výhody i nevýhody žití ve městě nebo na jeho kraji, často nad tím pak začínají více přemýšlet. A debatovat o tom, jak a kde žít, jak k životu přistupovat, jak nakládat s každodenností, utrácením peněz apod. Protože to vše má na město, ve kterém žijeme neskutečný vliv.

A má žití v centru i nějaké nevýhody?

No, bydlím na místě, které je opravdu kombinací místních a turistů. A to místo má bohužel jednu velkou nevýhodu a sice že nás místních je tu velmi málo. Trvalých obyvatel, kteří se tu ráno probouzejí a večer usínají. A já bych si velmi přál, aby nás tady bylo mnohem víc. Toho je samozřejmě těžké dosáhnout, ale bylo by dobré toto téma otevírat. Ty největší historicko-urbanistické hodnoty města dáváme napospas lidem, kteří k nim nemají žádný silný vztah a ti, kteří takový vztah mají, byli nuceni se z různých důvodů z centra odstěhovat.

Můžeme zrušit parkoviště v dolní části Malostranského náměstí, můžeme tam občas udělat trhy, ale pokud v okolních domech žije pět až deset lidí a nikoliv tisíc, tak to náměstí v podvečer nebude vypadat sympaticky. Nepoměr mezi místními a návštěvníky, ať už zahraničními nebo dojíždějícími za prací je dramatický. A samozřejmě, nemám vůbec žádný problém s turismem, ale vidím tu hlavně nabídky a služby zaměřené výhradně pro turisty, které to centrum drasticky devastují a my se tomu neumíme nijak bránit.

Kdykoliv mi někdo oponuje, že regulace nikdy nic dobrého nepřinesly a že za socialismu jsme si jich užili dost, dávám za příklad jiná evropská města, kde nějaké regulace byly ku prospěchu. Například centrum Lublaně, ve kterém byl patnáct let zpět znemožněn průjezd tranzitní automobilové dopravy. Tehdy to rozhodla těsná většina okolo 52 procent. O těch patnáct let později se nechalo znovu hlasovat a pro bylo najednou 97 procent místních.

Takže se Praha potýká s problémem overturismu? Může se kvůli tomu Praha stát skanzenem pro turisty?

Zatím takový problém spíš vnímám u třeba již zmíněných Benátek. To město se dramaticky vyprazdňuje a zatím vše směřuje k tomu, že si tam časem nikdo nebude moct dovolit žít. Špatnou zprávou je, že turista si toho vůbec nevšimne, bude chodit městskými kulisami a obdivovat je dál.

Co se týká Prahy, když bych byl ďáblovým advokátem, tak to svým způsobem může být naše jediná budoucnost. Zcela očividně se celý technologický rozvoj odehrává mimo střední Evropu a jediné, co v budoucnu Pražáci budou mít, je zajímavý historický urbanismus. Ale speciálně upraven pro turisty, do kterého se bude jezdit na dovolenou. Už nyní se tomu přibližujeme. Vždyť udržujeme plynové lampy, turisty vozí pseudohistorická auta, prodáváme tradiční český trdelník, který tradiční ani český není. Já bych si tedy takovou budoucnost nepřál, ale zatím tam směřujeme.

Jak dnes vnímáte fungování a podobu veřejného prostoru v Praze?

Co mám na jeho podobě rád je to, že Praha je opravdu unikátním „gulášem“ všech stylů, dob, přístupů, velikostí, měřítek, materiálů, barev či obsahů. Naše hlavní město má vskutku jedinečnou schopnost integrovat velké rozdíly, což spousta dalších měst neumí. Například, síla Paříže nespočívá v její různorodosti ale ve stejnosti. V krátkém čase tam vznikly takřka identické bloky se stejnými okenicemi, zábradlími, střechami apod. Kouzlo Prahy spočívá v úplném opaku. Na Malé Straně miluji to, že v ní vedle sebe nenajdete dva stejné domy.

S veřejným prostorem se váže tématika online prostoru. Náměstí často zejí prázdnotou a lidé se diví proč. Jedním z důvodů je ten, že osmdesát procent aktivit, pro která náměstí vznikla, se přesunula do virtuální sféry. Diskutování, nakupování, zařizování na úradech, čtení, zábava a tak dále. Na tuto změnu stačilo jen 25 let a nikdo nemá recept na to, co si počít s tak velkými prostory, které začínají ztrácet svou původní podstatu. Dříve to náměstí sloužilo ke všem těmto zábavám a dneska už ne. A když si uvědomíte, že ten obsah zmizel, ale forma zůstala stejná a jen pár lidí bloudí kolem, tak najednou zjistíte, jak těžké je říct, co s tím.

Poslední věc, nad kterou vedu často debatu ohledně veřejného prostoru je to, jak ho my sami ovlivňujeme pro sebe i okolí. Například, já mám auto, parkuji ho ve veřejném prostoru, jezdím s ním. Ale po Praze s ním snažím jezdit co nejméně. Když jedu do bazénu v Podolí, tak jasně, že autem je to třeba o pět minut rychlejší, ale jede tam tramvaj. Ta služba tady existuje, je stokrát ekologicky, prostorově i finančně efektivnější pro to město, tak bych byl blázen, kdybych to ignoroval, ne? Velice mě fascinuje, jak často je ohleduplnost k městu vysmívána a brána jako slabost. Ona totiž devadesátá léta přinesla takovou silnou alergickou reakci na socialismus v podobě „Budu dělat to, co je výhodný pro mě a je jedno, jaký to má následky.“ Což ale není správně, protože po pětatřiceti letech cítíme dopady takového chování.

Jak moc mění obraz Prahy a vnímání třeba i celkové architektury novodobý vizuální smog, ve formě osvětlení nebo křiklavých reklamních bannerů? Měly by vzniknout nějaké regulace?

Já moc nevěřím na vynucování něčeho, s čím lidi buď moc nesouhlasí, nebo je to nezajímá. Je to opět trochu podobná debata ohledně těch raných devadesátek. Lidé k tomu přistupují stylem „Je to můj obchod a moje výloha.“ Jasně, ale co my s tím? Lidé se nenaučili rozpoznávat tu hranici soukromého a veřejného zájmu. Když je to vaše, ale je to vidět i z venku, tak to má vliv na veřejný prostor a s touto svobodou se váže i zodpovědnost. Snažím se na toto téma alespoň vést veřejné diskuse. Klidně i otevřeně kritizuji. Někdo na mě pak občas reaguje, že bych chtěl věci zakazovat, na což odpovídám „Ne, nechci zakazovat. Mně by bohatě stačilo, kdyby vám to prošlo hlavou.“ To je totiž ten problém, lidé se nad tím mnohdy vůbec nezamyslí.

A nemám vůbec nic proti reklamám. Pocházím ze Zlína a moc dobře si pamatuji, jak k reklamně přistupovala firma Baťa. Jejich propagace byla velice výrazná, obchodní domy byly popsány odshora dolů logy, hesly, slogany, vším možným. Dříve bylo na obchodním domě Baťa na Václavském náměstí mnohem, mnohem více reklamních nosičů než dnes, ale to provedení mělo nějakou kulturu. Byla to práce lidí, kteří na to měli nějaké vzdělání, což už dnes také není moc pravidlem. Často si lidé řeknou „Platit si odborníka je drahý, to si dokážu udělat sám“ a pak to tak občas dopadá.

A přestože se bavíme o architektuře a o urbanismu, tak samozřejmě, že v tom městě jsou nejdůležitější lidé, kteří jsou tou důležitou součástí. A i v příšerném vizuálním prostředí mohou být dobré mezilidské vztahy, a naopak v krásném vizuálním prostředí můžou být špatné vztahy. Kdybych si měl vybrat, tak to chování lidí vůči sobě je pro mě daleko důležitější, než jak vypadá jejich okolí.

<https://www.praha1.cz/architekt-adam-gebrian-nas-mistnich-je-v-centru-malo>